

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДИЗАЙНУ**

бакалавра

на тему: РОЗРОБКА ДИЗАЙНУ ЗБІРКИ
«УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТИЧНИЙ АЛЬМАНАХ»

Виконала: студентка 4 курсу, групи 6.0229-2
спеціальності 022 «Дизайн»
освітньо-професійної програми
«Графічний дизайн»
Фархутдінова Аліна Рамілівна

Керівник: ст. викладач кафедри дизайну,
_____ Микола ПОТАПЕНКО

Рецензент: професор кафедри дизайну,
д. філ. у педагогіці _____ Володимир КАРДАШОВ

Запоріжжя

2023

АНОТАЦІЯ

Фархутдінова А. Р. Розробка дизайну збірки «УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТИЧНИЙ АЛЬМАНАХ»: кваліфікаційна робота бакалавра спеціальності 022 «Дизайн» освітньо-професійної програми «Графічний дизайн» / наук. керівник М. Потапенко. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 55с.

UA : Робота викладена на 55 сторінках друкованого тексту. Перелік посилань включає 29 джерел. Об'єкт дослідження: дизайн поетичної збірки. Предмет дослідження: розробка дизайну збірки «Український поетичний альманах». Мета: розробити дизайн-проект книги «Український поетичний альманах». Актуальність дослідження полягає у важливості поширенні національної літератури серед населення. У роботі розглянуто суть поняття «літературно-художнє видання» та історична довідка, опис аналогових видань та аналіз українських книговидавництв, а також описано процес розробки дизайну.

Ключові слова: поетична збірка, дизайн художнього видання, верстка, поліграфічне видання, шрифт, векторна графіка, графічний редактор.

Farkhutdinova A. R. Development of the poetry book «UKRAINIAN POETIC ALMANAC» : Bachelor's thesis, specialty 022 "Design", Professional Program "Graphic Design" / Sci. Adv. M. V. Potapenko. Zaporizhzhya: ZNU, 2023. 55 p.

EN : The work is presented on 55 pages of printed text. The list of links includes 29 sources. The object of investigation: poetry book design. The subject of research: design development of poetry book "Ukrainian Poetic Almanac". The research aim: to develop a design project of the book "Ukrainian Poetic Almanac". The relevance of the research is related to the importance of the national literature widening among the population. In the work the essence of the concept of "literary and artistic vision" and the historical conclusion were examined, analogue publications and Ukrainian book publishers were analyzed and the process of developing the design were described.

Keywords: poetry book, fiction literature design, typesetting, printed edition, font, vector graphic, graphic editor.

Апробація кваліфікаційної роботи:

1. Дизайн, візуальне мистецтво та творчість: сучасні тенденції та технології : матеріали I міжнародної науково-практичної конференції (12 грудня 2022 р.) Фархутдінова А. Р., Потапенко М. В. Дослідження дизайн-проектування поетичних художніх видань. *Дизайн, візуальне мистецтво та творчість: сучасні тенденції та технології : матеріали I міжнародної науково-практичної конференції*. Запоріжжя: ЗНУ, 2022. Т. 2. С. 94-96 DOI: 10.5281/zenodo.7489549.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології

Кафедра дизайну

Рівень вищої освіти перший(бакалаврський)

Спеціальність 022 «Дизайн»

Освітньо-професійна

програма

«Графічний

дизайн»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри дизайну

_____ PhD Ганна ЧЕМЕРИС

«__» _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Фархутдіновій Аліні Рамілівні

1.Тема роботи: Розробка дизайну збірки «Український поетичний альманах»

керівник роботи старший викладач Потапенко Микола Васильович

затверджені наказом ЗНУ № 341-с від 22.02.2023

2. Строк подання студентом роботи: 15.06.2023

3. Вихідні дані до роботи: завдання на проєктування, тема роботи.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки: Загальні відомості про поняття художньої збірки. Аналіз аналогових видань, дослідити зв'язок тексту та графіки. Опис об'єкту проєктування. Концептуальне та інноваційне рішення. Визначитись із конструктивною формою об'єкту проєктування. Опис розробки дизайну збірки «Український поетичний альманах»..

5. Перелік графічного матеріалу: презентація, демонстраційна графіка.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультант а	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання: 01.11.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1.	Початок роботи. Загальні збори. Організаційна інформація.	01.11.22	
2.	Реєстрація теми. Обговорити з керівником тему проєкту. Визначити правильне формулювання теми. Підготувати лист завдання та інші необхідні документи.	листопад 2022	
3.	Етап 1. Аналіз теми. Провести дослідження об'єкту теми. Підготувати опис дослідження у відповідному розділі ПЗ.	листопад 2022	
4.	Етап 2. Визначення концепції проєктування. Провести дослідження предмету теми. Підготувати опис дослідження у відповідному розділі ПЗ.	грудень 2022	
5.	Етап 3. Пошуковий етап. Провести процес проєктування з описом результатів виконання у відповідних підрозділах ПЗ.	грудень 2023	
6.	Апробація. Написання і подання тез для участі у науковій конференції.	грудень 2023	
7.	Етап 4. Етап концептуальної ідеї та дизайн пропозиції. Завершити процес проєктування та описати його у відповідному розділі ПЗ. Завершення розробки (в чернетках) для отримання фінальних коментарів від керівника та консультантів.	квітень 2023	
8.	Етап 6. Технічна реалізація проєкту. Усунути зауваження і врахувати рекомендації керівника та консультантів.	травень 2023	
9.	Завершення виконання роботи. Попередній захист Подати чернетки ПЗ та проєкту для проходження передзахисту. Підготувати доповідь та презентаційний супровід для передзахисту/захисту.	травень 2023	
10.	Попередній захист. Отримання допуску до захисту. Отримання коментарів та зауважень.	травень 2023	
11.	Усунення зауважень до виконаної роботи. Виконати чистове оформлення роботи. Підготовка і подання графічної статті. За 3 тижні до захисту Підготувати презентацію проєкту для завантаження у електронне портфоліо кафедри artstation.com/designznu	травень 2023	
12.	Проходження нормоконтролю Проходження рецензування. Підготувати анотацію до роботи	травень 2023	
13.	Отримання відгуку керівника. Подати і отримати довідку про антиплагіат-перевірку Unicsheck.	червень 2023	
14.	Завершити друк та збір матеріалів кваліфікаційного проєкту за три доби до захисту Передати пакет курсової роботи на кафедру. Розміщення тексту роботи у репозитарії ЗНУ.	червень 2023	
15.	Захист кваліфікаційної роботи на засіданні ЕК.	червень 2023	

Студент _____ *Аліна ФАРХУТДІНОВА*
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ *Микола ПОТАПЕНКО*

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ *Ганна ЧЕМЕРИС*

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	8
ІСТОРИЯ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ ПОЕЗІЇ ТА ЗОБРАЖЕННЯ	8
1.1 Візуальна поезія в історично-культурному контексті	8
1.2 Особливості оформлення віршованих творів.....	13
РОЗДІЛ 2	20
АНАЛІТИЧНИЙ ЕТАП ДОСЛІДЖЕННЯ	20
2.1 Аналіз аналогових зразків	20
2.2 Аналіз збірок українських видавництв.....	25
РОЗДІЛ 3	35
РОЗРОБКА ПОЕТИЧНОГО АЛЬМАНАХУ	35
3.1 Підготовчий етап.....	35
3.2 Опис готового дизайн-проекту	37
3.2 Технічна реалізація проекту	40
ВИСНОВКИ	41
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТОК А	47
Аналоги	47
ДОДАТОК Б	49
Складові збірки	49
ДОДАТОК В	51
Макети готової роботи	51

ВСТУП

Актуальність. В сучасному світі, дизайн поетичних збірок є важливим елементом їх успіху та популярності. Дизайнери використовують свої технічні знання та творчі здібності для створення збірок, які не тільки передають зміст віршів, але й приваблюють читача своїм оригінальним виглядом.

Вибір національної поезії, водночас накладає відповідальність на авторську інтерпретацію і забезпечує долучення читача до її змісту. Таким чином дизайн має ставити на меті не викликати інтерес до нового тексту, а зацікавити його художнім оформленням-прочитанням. Також, доречно буде підійти до оформлення ґрунтовно, не опираючись на поверхневі тенденції. Натомість комплексно підійти до теми дослідження, адже цікавість до національної літератури має бути не трендом на хвилі піднесення, а постійною рисою суспільної свідомості. При цьому видання має бути привабливим для сучасного споживача у контексті індустрії та ринку загалом.

Отже, здатність виготовити оформлене поліграфічне видання, робота з програмними забезпеченнями та графічними редакторами, вміння працювати з текстом, знання законів композиції та кольорознавства є невід'ємною складовою професійної підготовки спеціаліста.

Об'єкт дослідження: дизайн поетичної збірки.

Предмет дослідження: розробка дизайну збірки «УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТИЧНИЙ АЛЬМАНАХ», художнього видання української поезії.

Мета: розробити дизайн-проект альманаху «УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТИЧНИЙ АЛЬМАНАХ» з урахуванням напрямку популяризації та актуалізації національної лірики, у відповідності до технічних та естетичних критеріїв.

Завдання дослідження:

1. встановити історичний контекст розвитку оформлення поезії;

2. дослідити інформаційну базу об'єкту дослідження, проаналізувати загальні відомості про поняття художньої збірки її актуальний стан розвитку;
3. описати та проаналізувати аналоги, виявити їхні сильні та слабкі сторони;
4. визначити вплив тематики та стилю поезії на вибір кольорової палітри, типографіку та композицію обкладинки поетичної збірки;
5. розглянути використання мистецтва та дизайну в поетичних збірках, щоб визначити, як можна поєднати ці дві сфери для створення ефективної дизайн-концепції;
6. дослідити використання різних форматів та матеріалів для обкладинки поетичної збірки та визначити їх вплив на візуальну привабливість та практичність використання;
7. дослідити специфіку використання на використанні різних типів шрифтів у поетичних збірках та визначити їх вплив на сприйняття поезії читачами;
8. описати стадії дизайн-проектування та результати.

Практичне значення одержаних результатів теми дослідження, може бути внесене у напрацювання під час складання програми з дисципліни «Основи поліграфії» для навчання майбутніх спеціалістів.

Структура роботи:

У першому розділі розглянуто суть поняття «літературно-художнє видання» та особливості його втілення, зроблено опис предмету дослідження та історична довідка.

У другому розділі міститься опис аналогових видань та аналіз продукції українських книговидавництв.

У третьому розділі міститься опис творчого рішення, процес розробки дизайну, представлені розроблені ескізи та макети, обране шрифтове й колірне втілення, продемонстровано процес дизайн-проектування та візуалізація графічної форми.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ ПОЕЗІЇ ТА ЗОБРАЖЕННЯ

1.1 Візуальна поезія в історично-культурному контексті

Сьогодні час, коли цифрова сфера замінює людині реальні матеріальні речі, тому паперовий носій інформації має особливу цінність для читача, але цікаво, що подібний ефект поєднання тексту та об'єктів використовувався митцями раніше.

Візуальна поезія - своєрідний тип літературно-малярської творчості, який найчастіше співвідноситься з художнім авангардом, хоча сягає корінням ще до часів античності, зорову поезію ж в українському літературознавстві традиційно вважають продуктом стилю бароко [1].

Американський дослідник Віллард Бон у своїй праці «Сучасна візуальна поезія» [2] описує довгу історію цього явища, що сягає часів стародавньої Греції та іменується «технопагнія», а у римлян відомий за назвою «кармен фігуратум». Цей жанр приваблював релігійних та філософських поетів, які склали вірші у формі крил, вівтарів, хрестів, яєць та інших символів. В епоху Відродження візуальна поезія знову набула популярності завдяки таким поетам, як Джордж Герберт, який імітував твори грецької антології та додав низку нових форм. (див. рис.1.1)

Lord, who stretcht man in wealth and love,
Thought foolishly he led the kite,
Deceiving more and more,
Till he became
Mild roost:
With thee
O let me live
As hawk, hathowled,
And sing this day thy victory:
Then fall the fall kinder the first in me.
My tender eye in sorrow did begone
And still with bewilder and blame
Thou didst to rattle fame,
That I became
Mild roost:
With thee
Let me combine,
And let this day thy victory:
For, if I imp my wing on thine,
Ardition shall advance the first in me.

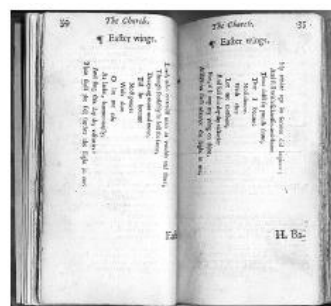

Рисунок 1.1 - вірш «Easter Wings», 1633 Джорджа Герберта

Епоха Відродження подарувала близько двох тисяч творів візуальної поезії та в подальшому у неокласичну добу цим жанром нехтували аж до початку ХХ століття. Близько 1914 року ця поетична форма переживає нове відродження і починає цікавити митців, що спокушались її можливостями і які нескінченно видозмінювали її.

Таким чином, експерименти були найактивніші в часи, коли криза традиційних цінностей змусила творців культури поставити під сумнів їхні засоби виразності. Автор приходить до висновку, що це, безсумнівно, пояснює, чому певні періоди були свідками найбільшого ентузіазму візуальної поезії та називає це явище «кризою знаку».

Не секрет, що українська візуальна поезія історичним корінням сягає глибин минулих століть. Окрім цього, візуальна поезія - культурний доробок людства, як у європейській, так і у східній цивілізаціях. Щодо українського бароко, зазначається, що не лише віршований, а й прозовий текст розміщували у вигляді об'єктів. До прикладу, титульна сторінка книги Іоанікія Галятовського "Ключь разумения" (1652) зображує великий ключ, у якому вміщено друкований текст, який повторює цю форму. Також вірш Симеона Полоцького з нагоди дня народження царевича Симеона розміщено так, що він повторює знак зірки, яка «новое нѣчто извѣстно являеть» [3].

У період нової хвилі відродження на початку ХХ, слід відзначити внесок Поля Елюара у напрямі «пікто-поезії» на прикладі його збірки «Les Mains libres» («Вільні руки»). Вона уособлює синтез тексту та способу, поеми та «напівскульптури-напівкартини». Говорячи про явище «пікто-поезії», слід згадати про «вірші-об'єкти» Андре Бретона та каліграми Гійома Аполлінера [4] (див. рис. 1.2).

У роème-objet Бретона знак домінує над зображенням: намальований предмет ніби римується з текстом. Отже, «пікто-поезія» є повною протилежністю фірмовій каліграмі Аполлінера.

Із середини XVIII до XIX століть зорова поезія відходить у забуття, потім знову з'являється у ХХ столітті [5]. Слід додати, що термін візуальна поезія є

синонімічним до назв «зорова поезія», «поезомалярство», «візопоезія» інколи можна додати поняття «фігурна поезія», «конкретна поезія».

Рисунок 1.2 - Вірш-об'єкт А. Бретона та каліграма Г. Аполлінера

XX століття характеризується переходом поезії у ранг масового мистецтва. В Україні цей період пройшов на хвилі національно-культурного піднесення 1930-х років та у контексті світового літературного простору. Григорій Нарбут, Василь Кричевський, Михало Бойчук та плеяда інших майстрів сформували високий стандарт національної книжкової графіки, їхня творчість увібрала світові тенденції, академічні знання та елементи народної орнаментики [6].

В українській графіці особливе місце завжди займала книжкова графіка. Нині ми маємо значний доробок чудових творів у жанрі книжкової ілюстрації. У них водночас відобразилися й історія української літератури, й історія вітчизняної графіки [7].

Українські представники футуризму вписувались у загальний європейський художній контекст, вони надавали великого значення візуальній складовій, адже зображення апелює до людського колективного несвідомого на їх думку. Вітчизняні митці використовували досвід попередників, зокрема італійського футуризму та німецької школи поезії, американських експериментальних шкіл та ін. Загальна тенденція цього періоду - проява синкретизму у художніх творах, техніки колажування, використання візуальних, вербальних та аудіо й відеозасобів у творенні художнього тексту. Українські

митці цього періоду прагнули дотворчого вираження, яке могло б існувати на кількох рівнях: знак, звук та образ. Зараз варто звернутися до такого футуристичного експерименту, як «поезомалярство» Михайля Семенка (див. рис.1.3).

Рисунок 1.3 - «Туга за звіром», 1922 поезомалярство Михайля Семенка

Твори Семенка втілювали синтетичне мистецтво, яке примушувало глядача до вербального та візуального сприйняття тексту-фігури. Роботи митця порушують великий спектр тем через використання у оформленні різноманітних геометричних фігур, експериментів з розмірами літер тощо[8]. «Типографічна революція», яка базується на ідеї синтезу мистецтв, притамана також скульптурі Олександра Архипенка, «пластико-динамічним комплексам» Володимира Татліна, колажам Пабло Пікассо та Жоржа Брака, стала фрагментом творчої еволюції Михайля Семенка. Цикли призначалися не стільки для читання, як для перегляду, завдяки чому створювався ефект цілісності [9].

Сутність візуальної поезії зумовлена тим, що форма поетичного тексту не лише передає усну форму, але й створює разом з нею естетичну єдність, а також може мати незалежне змістове наповнення, яке наділяє твір додатковою поетичною енергією [10].

Проведені дослідження в області поєднання вербального тексту та графіки доводить, що їх синтез був предметом уваги для багатьох великих творчих

одиниць. Головним чинником, який вирізняє звичайний вірш від візуального, це те, що останній завжди буде ще і об'єктом мистецтва. З часом ці експерименти перейшли в своїй формі у масову культуру і вже є буденним явищем, наприклад, для дитячих книжок (див. рис. 1.4).

Рисунок 1.4 - дитяча книга, видання А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА

Який взагалі відбиток накладає історична епоха та географічне положення на оформлення літературних видань? В книзі авторства Неда Дрю та Пола Стернберга «By Its Cover: Modern American Book Cover» («За обкладинкою: обкладинка сучасної американської книги») зазначається: «Вивчення великої літератури та друкованих творів дозволяє нам краще розуміти наш світ, а вивчення того, як дизайнери інтерпретували ці тексти в певний історичний момент проливає світло на складність американського дизайну» [11, с. 8].

У науковій праці проводиться дослідження розвитку обкладинки художньої книги «Улісс» Джеймса Джойса (див. рис. 1.5). Перший дизайн обкладинки 1934 року видання Random House втілював модерністську спадщину, як і сам текст. Ернст Райхль використовував шрифт, як головний елемент композиції, тонкі вертикальні лінії, урівноважені червоним прямокутником з ім'ям автора.

Наступна обкладинка 1949 року МакНайта Кауффера продовжує течію модернізму. Домінуючі шрифтові елементи мають не тільки інформаційну, але й абстрактну декоративну функцію. Назва книги розміщена з урахуванням

візуальної рівноваги, балансу форми та кольору на чорному фоні. Ім'я автора також вписане в композицію, з акцентом на прізвище, яке написано білим контрастним кольором, що також урівноважує букву «U».

Рисунок 1.5 - Обкладинки книги «Улісс» Джеймса Джойса 1934, 1949 та 1986 рр.

Обкладинка Карін Голдберг 1986 року, після відходу від суворих форм, знову повертається до модерністських форм, але у якості історичної цитати. Вона використовує кольори та композиційні знахідки її попередників, що відображує епоху переосмислення в масовій культурі. Видання Random House 2002 року випустило книгу «Улісс», що є копією їхнього видання 1934 року. Повторна поява обкладинки є підтвердженням важливості не лише літературної спадщини, а й її дизайну.

У книзі все важливе і підпорядковане єдиній меті. Малюнок і шрифт, формат сторінок і характер заголовків, орнаменти та багато інших елементів оформлення мають закладені в них ідеї. Вдале оформлення допомагає глибше зрозуміти основні ідеї літературного твору, відчувати його художню цінність.

1.2 Особливості оформлення віршованих творів

Літературно-художнє видання — цілісний твір, який за допомогою художніх виразних засобів впливає на читача, передає емоційно-сенсове забарвлення та зацікавлює його. Ліричні твори, філософські, інтимні,

громадянські, завжди сповнені прийомами, які найкраще підкреслюються в акомпанементі з візуальними образами.

Полікодовий художній текст є багаторівневою системою, у якому текстові та іконічні складові утворюють спільне візуальне, структурне, смислове та функціональне ціле, напружене на комплексний вплив на адресата. Ілюстрація як іконічний елемент може виконувати ідентифікуючу, розпізнавальну, дескриптивну, аттрактивну, інформативну, експресивну, символічну та ілюстративну функції. [12]

Основні етапи редакторської підготовки літературно-художнього видання виділяють такі:

1. розробка концепції видання в цілому: визначення читацької адреси, характеру інформації і цільового призначення видання;
2. редагування твору, доопрацювання автора (етап неможливий у випадку видання класичної літератури);
3. підготовка і редагування апарату видання;
4. розробка плану ілюстрування і оформлення видання [13].

Сучасний ринок пропонує широкий вибір різноманітних збірок, що зумовлено високими технічними досягненнями та їхньою доступністю, конкуренцією та підвищенням рівня вибагливості читача. Епоха постмодернізму вплинула на те, що для книжкових ілюстрацій використовують синтез різних стильових технік та напрямів, створюючи інтерпретацію власного бачення тексту. Рисунок, живопис, туш, графіт, акварель, пастель, лайнери, акрил, олія, мішані техніки, колаж тощо – все ще користуються попитом у графічному дизайні, водночас, комп'ютерна графіка все більше імплементується у сферу книжкової індустрії.

Digital-мистецтво потребує володіння спеціальним пакетом програмного забезпечення для роботи в цифровому просторі, тому digital-художникам потрібно стільки ж знань і навичок, скільки й для традиційних художніх дисциплін. Цей вид мистецтва з кожним днем стає все більш актуальним [14].

Цифрові технології суттєво змінюють ситуацію у видавничій справі. Одночасно вони мають негативний вплив на видавничу справу, адже багато людей обирає цифрові аналоги замість друкованих видань, але також – цифрове мистецтво додає різноманіття та самодостатні засоби виразності, що співвідносяться з світоглядом людини, який формується у діджиталізованому суспільстві. Друкована книга за таких обставин стає предметом колекціонування або арт-об'єктом.

Штучний інтелект, який здобуває все більшу популярність, був використаний для ілюстрування поетичної збірки «Книжка любові і люті» Марини Пономаренко від «Видавництва Старого Лева». Художниця Ксенія Забродська використовувала сервіс Midjourney для створення ілюстрацій, після чого малюнок обробила та доопрацювала [15].

Вагомим фактором розвитку інновацій у сфері дизайну книг та книжкової ілюстрації є удосконалення комп'ютерних технологій. Книжковий дизайн різних країн зараз ймовірніше вміщує єдиний стандарт та ідентичні вимоги до якості та естетичного рівня, тоді як, одночасно вагомості набуває тема творчої індивідуальності, тобто упізнаваної авторської мови як засобу ідентифікації на рівні глобального контексту. Створення контуру, вручну або з використанням кривих Без'є, дозволяє підкреслити авторську графічно-пластичну мову, завдяки різним підходам до трактування реальної форми. Авторське прочитання та концепція виражається засобами стилізації звичних форм за допомогою дотримання чи, навпаки, викривлення реальних пропорцій об'єктів. Крапка, лінія, площа – є базовими засобами виразності для комп'ютерної графіки теж. Стилїстика та авторська майстерність оцінюються з урахуванням своєрідності цих параметрів [16].

Adobe Illustrator є однією з найбільш поширених програм в яких можна працювати з векторною графікою. Вона широко використовується у професійній діяльності. Цей софт обирають для розробки логотипів, ілюстрацій, елементів вебдизайну тощо. Основним інструментом є перо, за допомогою якого можна створити криві та описати ними будь-яку форму [17].

Станом на сьогодні художники-графіки, які спеціалізуються на ілюструванні в Україні вільно можуть працювати, не звертаючи уваги ні на цензурні ні на технічні обмеження.

Перед проведенням дослідження та виявленням особливостей для розуміння процесів художнього та технічного оформлення поетичного видання потрібно розумітися на певних поняттях.

Верстка - це процес створення макету документа, який включає в себе розміщення тексту, графіки та інших елементів на сторінці з урахуванням дизайну та композиції. Цей процес може включати в себе такі етапи, як вибір шрифту та розмірів шрифту, встановлення міжрядкового та міжбуквенного інтервалу, визначення розміру сторінки та полів, розміщення фотографій, ілюстрацій та інших графічних елементів, а також форматування заголовків, списків, змісту та іншого тексту. Крім того, можуть використовуватися різні типи обкладинок: тверда, м'яка, або обкладинка з фольгуванням, що також можуть впливати на загальний вигляд та привабливість збірки. Макет – це чітка схема, згідно якої елементи сторінки розташовуються [18].

Поезія традиційно вирізняється ритмічністю, емоційністю вираження та різноманітними художніми засобами. У роботі І. П. Шалінського зазначено: «Проте є ще особливості саме поетичних творів, які привертали увагу художників різних часів: висока міра образності, символіка й метафорика поезії спонукали до прагнення втілити ці образи графічно, а подеколи — відшукати способи злиття цих образів, ставили вищі, ніж до оформлення інших жанрів літератури, вимоги» [26, с. 5].

Існують різні види видань:

1. тематичні, містять вірші на певну тему або із певної галузі, наприклад, природа, любов, смуток тощо;
  2. жанрові, містять вірші в певному жанрі, такому як лірика, епіка або драма;
- авторські, містять вірші одного автора;

3. антології, містять вірші різних авторів на певну тему або в певному жанрі;
4. регіональні, містять вірші авторів з певного регіону або країни;
5. історичні, містять вірші, які написані в певний історичний період.

Віршовані збірки є досить різноманітними:

1. багатотомними або вибраним одного автора;
2. антологіями, які поєднують твори авторів різних періодів часу в одному виданні;
3. серійними в однотипному оформленні усієї серії;
4. окремими збірками одного автора [26].

Це визначає вимоги до їх технічного і художнього оформлення.

Поетична збірка може містити різноманітні складові, залежно від її призначення та структури. Складові поетичної збірки можуть включати:

1) Поетичні твори є головною складовою будь-якої поетичної збірки. Це можуть бути вірші одного або декількох авторів, які можуть мати різні теми, стилі та форми. У циклі поезії утворюють органічну структуру, художню систему зв'язків і відносин між кожним окремим твором.

2) Попереднє слово - це вступне слово до збірки, в якому автор або редактор може пояснити мету створення збірки, описати її структуру та надати читачеві контекст для розуміння творів в збірці.

3) Вступ - це складова, яка може передувати кожному розділу або підрозділу збірки, містити короткий опис теми, стилю або формату творів, які є в розділі.

4) Розділи - це частини збірки, які вміщують вірші з однієї теми, стилю або формату. Вони часто називаються згідно з темою або ідеєю, яка об'єднує твори в цьому розділі.

5) Підзаголовки можуть допомогти читачеві зрозуміти тему або ідею, яка об'єднує групу віршів.

6) Ілюстрації - це зображення, які можуть доповнювати текст віршів та збірки загалом малюнками, фотографіями, графічними елементами або комбінацією цих елементів.

7) Біографії та портрети авторів - це складова, яка може містити зображення та короткі описи життя й творчої діяльності авторів, чії твори містяться в збірці.

Типографські формати для поетичних збірок в Україні можуть бути різними, залежно від видавництва та типу збірки. Основні формати, які можна зустріти такі:

1. Книжковий формат - це стандартний формат, який зазвичай використовується для поетичних збірок. Розмір книжкового формату зазвичай становить близько 145x215 мм або 148x210 мм.

2. Кишеньковий формат (англ. Pocketbook) - це менший формат, також відомий, як А6, який може бути зручним для перенесення, оскільки книга з таким розміром може поміститися в кишеню або сумку.

Розмір кишенькового формату зазвичай становить близько 90x140 мм або 100x160 мм. Такий формат (116x162 мм) мають книги видавництва А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА з серії «Українська поетична антологія», наприклад, «Ліна Костенко: Триста поезій», «Симоненко: Задивляюсь у твої зіниці» та ін. Видання однієї серії зазвичай мають один формат, щоб їх можна було зручно й естетично розмістити на полиці разом.

3. Квадратний формат - це формат, в якому довжина та ширина книжки мають однаковий розмір. Цей формат може бути привабливим для поетичних збірок, оскільки дозволяє розміщувати вірші на сторінці більш естетично та зручно. Розмір квадратного формату зазвичай становить близько 210x210 мм.

Однак у будь-яких публікаціях є обмеження на розмір полів, які не повинні бути меншими за певні виміри: корінцевий – не менше 10 мм; верхній – не менше 12 мм; зовнішній – не менше 11 мм; нижній – не менше 15 мм.

Серед усіх типів літературно-художніх видань поетичні збірки дуже різноманітні за форматом. Окрім звичайних, які використовують для художніх

книг, використовуються: 60x84/32 (серія «Перлини світової лірики»); 70x90/32 (серія «Бібліотека поета»); 70x108/64 (О. Гончар. Фронтові поезії); 60x92/64 (Струни серця: укр. нар. пісні); 84x100/32 (Світанок, збірка світової поезії, вид-во «Веселка»); 70x108/32 (М. Зеров); 84x100/32 (Л. Українка); 60x84/16 (Сонети Франка); 60x108/32 (Г. Сковорода); 70x100/32 (Б. Олійник. Поєми); 84x90/32 (О. Олесь. Чари ночі).

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНИЙ ЕТАП ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Аналіз аналогових зразків

Аналіз аналогових зразків є важливою складовою процесу створення будь-якого мистецького проекту, поетична збірка не є виключенням. Це необхідно для розуміння того, яке оформлення працює найкраще для певного жанру та тематики. На цьому етапі можна знайти ідеї та збагатити свій стиль для створення унікального продукту.

Аналоги для розгляду були обрані за допомогою платформи Behance, де дизайнери демонструють свої роботи для промоції, вона також є джерелом натхнення та онлайн-галереєю творчих робіт.

У якості аналога візьмемо до розгляду першу збірку (див. рис. 2.1), це видання інтимної лірики, оформлене у мінімалістичному стилі. Формат книги квадратний 20x20см, що доповнює ефект рівноваги та геометричності ілюстрацій. Обкладинка виконана у вигляді гри «тетріс», для назви та ім'я автора обрано шрифт sans serif. Основними кольорами обраними автором дизайну є білий, чорний та червоний, у якості акценту. При простій зрозумілій верстці, нумерації, змісті зображення привертають більшу увагу. Векторні ілюстрації та легкі сюжети створюють сучасний та дещо іронічний настрій, який корелює з ліричним наповненням збірки.

Інша збірка (див. рис. 2.2) з аналогічним вибором кольорового рішення та мінімалістичною стилістикою, яка дещо перегукується з попередньою збіркою, але має зовсім інший настрій. Лірика видання присвячена воєнним подіям, у її оформленні червоний - кров та рани, чорний - колір будинків-могильних плит, розмітки на полі бою, а білий фон - сніг. Кут зору глядача ніби зверху, тож він спостерігає за жахливими подіями на землі з певної відстані, звідки він має змогу прочитати вірші, які передають переживання автора.

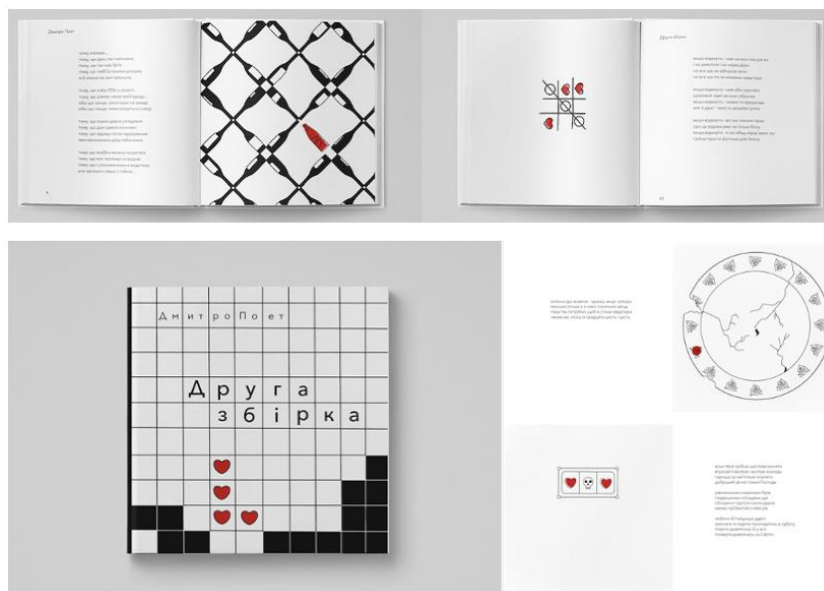

Рисунок 2.1 - «Друга збірка», ілюстрації Марти Хміляр

Інша збірка (див. рис. 2.2) з аналогічним вибором кольорового рішення та мінімалістичною стилістикою, яка дещо перегукується з попередньою збіркою, але має зовсім інший настрій. Лірика видання присвячена воєнним подіям, у її оформленні червоний - кров та рани, чорний - колір будинків-могильних плит, розмітки на полі бою, а білий фон - сніг. Кут зору глядача ніби зверху, тож він спостерігає за жахливими подіями на землі з певної відстані, звідки він має змогу прочитати вірші, які передають переживання автора.

При використанні такого лаконічного стилю деталі, акценти, матеріали набувають особливої ваги. Враження посилює текстура паперу, яка створює як тактильний так і візуальний об'ємний ефект. Для основного тексту обрано тонкий шрифт без зарубок, а вірші розташовані на окремих з ілюстраціями розворотах, щоб не конкурувати за увагу глядача.

Інколи дизайнери змінюють звичний підхід до оформлення поетичних видань. Наступний приклад - це збірка «Різні ТУТ» (див. рис. 2.3), зміст віршів якої передано не через ілюстрації, а друкарськими засобами та інтерпретацією подання тексту.

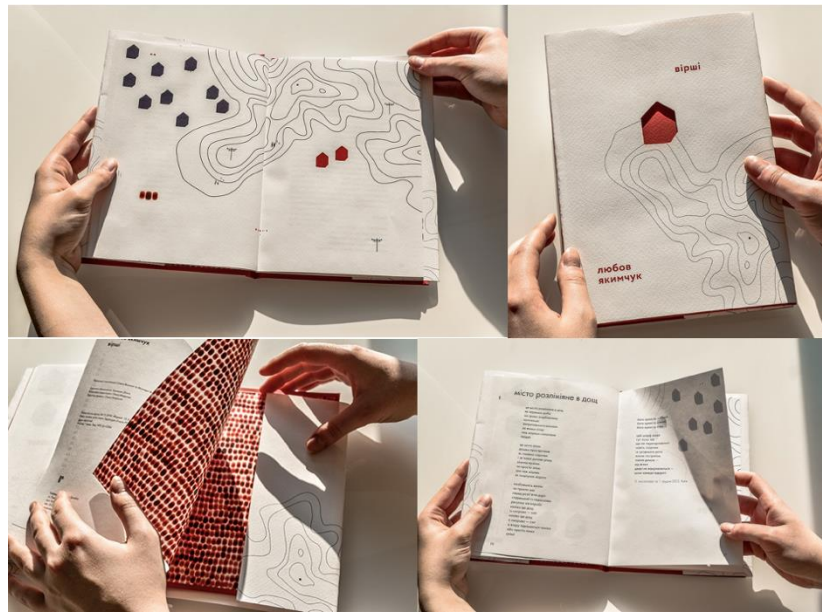

Рисунок 2.2 - вірші Любові Якимчук, ілюстрації: Діана Ткаченко

Олена Колесник виділяє такі типи інтерпретації: повсякденна, теоретична, художня. Трактуючи останній тип як: «Художня інтерпретація – це тлумачення митцем «первинного» твору, результатом чого стає новий художній артефакт. Культуротворчий сенс такої інтерпретації полягає в процесі та результаті створення власного художнього твору на основі творчого переосмислення «першоджерела», яке може підлягати різним варіантам мистецьких трансформацій» [19, с. 5].

Назва книги висічена на обкладинці, також вона має відкритий корінець та для основного тексту був обраний машинописний шрифт, що надає їй крафтовості. Вірші написані різними авторами та виконані за допомогою різних засобів, але разом утворюють цілісну композицію. До прикладу, вся книга виконана у чорно-білій гамі, але один розворот фіолетовий, що виділяє його вже за допомогою кольору фону. Кожен вірш займає цілий розворот, а сторінки мають квадратний формат. До одного з віршів застосовано ефект розмитого тексту, що символізує вічність слова, інший розташовано на чорній сторінці білим шрифтом вертикально, нагадуючи вікна висотних будинків тощо. Нумерація сторінок та імена авторів розташовані у верхньому правому кутку розворотів, що надає візуальній загальній цілісності збірці.

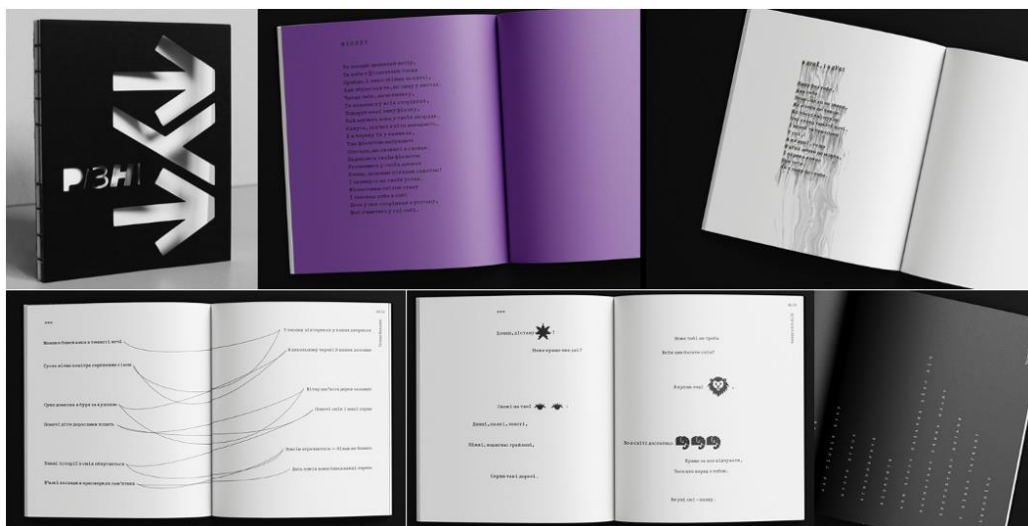

Рисунок 2.3 - «Різні ТУТ», дизайнер: Яна Пласконіс

Книга поезії «Загублені в словах» (див. рис. 2.4) зроблена в форматі буклета-гармошки, який у складеному вигляді можна перегортати як звичайні сторінки. Видання є збіркою віршів людей з психічними розладами, що визначає настрій оформлення. На обкладинці зображена клякса з тесту Роршаха, яка наполовину складається з літер, кольори - білий та чорний. Ілюстрації - текстурні, намальовані штрихами з неточними контурами, вони передають відчуття хаосу. Шрифт, натомість, без засічок, добре читається. Розвороти з віршами чергуються з розворотами з зображеннями авторів.

Сучасні тенденції переважають у бік тяжіння до особистісної ідентичності дизайнера, що створює велику кількість різних художніх прийомів та засобів. Графіка через притаманну їй швидкість жанру досить рухлива, вона швидко відгукується на запити суспільства, його мінливі настрої та смаки.

Слід розуміти, що попри широку палітру можливостей для оформлення, ілюстрування не є цілком самостійним жанром, воно завжди підпорядковується змісту авторського тексту. Важливим також є орієнтування на формальні параметри - розміру та формату книги. Обов'язковим є знання і врахування поліграфічної структури книги, її компонентів, до яких можуть відноситися: обкладинка, суперобкладинка, титульний аркуш, фронтиспис, шмуцтитули, ілюстрації, заставки, кінцівки, ініціали [20].

Рисунок 2.4 - «Загублені в словах», дизайнер: Агнешка Вендзік

Ілюстроване видання «Гірке серце» (див. рис. 2.5) має більшу кольорову гаму та очевидне домінування малюнку над текстовим наповненням, тож зосередимо увагу на них. У книзі квадратного формату більшість ілюстрацій мають композиційний центр посередині розвороту або сторінки, деякі розташовані по діагоналі. Сюжети малюнків, як фігуративні, так і абстрактні, орнаментні.

Відтінок має різний вплив на читача. Температура кольору викликає різну емоційну реакцію та враження від зображення. Тоді, як теплі відтінки - додають енергії, виступають як збудники, холодні - символізують спокій та беземоційність. Приглушені кольори мають легкий настрій, додають повітря, яскраві - енергія, виклик, пристрасть [21]. Контраст кольорів та їх поєднання, також, потрібно враховувати при визначенні композиційного рішення.

Зображення викликають асоціації з картинами Ван Гога з їх вихором штрихів, а в злитті з м'якістю та гармонійністю поєднання кольорів, рукописними рядками слів, загальна картина справляє сентиментальне враження.

Рисунок 2.5 - «Гірке серце» ілюстрації: Нурджан Курт

Отже, після заглиблення у тему поетичних збірок було виявлено тенденції до певних художніх рішень. Дизайнери використовують для візуальної інтерпретації поезії різні стилі, прийоми та вдаються до численних засобів вираження. Основні стилі оформлення виявлені у ході вивчення аналогових видань такі:

1. Оформлення з використанням відсканованих «традиційних» ілюстрацій (рис 2.6).
2. Ілюстрування за допомогою фотографій (див. рис. 2.7).
3. Експериментальний дизайн (див. рис. 2.8).
4. Векторні ілюстрації (див. рис. 2.9).
5. Дизайн у стилі колажу (див. рис. 2.10).
6. Цікава форма видання (див. рис. 2.11).

2.2 Аналіз збірок українських видавництв.

Світова тенденція книговидавництва не передбачає стрімкого росту зацікавлення з боку споживачів. Українські видавці також стикаються з серйозними перешкодами, які диктують зміни в підході до комерційної

діяльності. Саме тому ринок стає гнучкішим та винахідливішим у різноманітті форматів.

Багато людей книжкової сфери описують проблеми, які впливають на діяльність видавництв, зокрема, Ірина Батуревич, співзасновниця та координаторка медіапроєкту про книги «Читомо» та завідувачка аналітичного відділу Українського інституту книги, стверджує, що в опитуванні Українського інституту книги респонденти відмітили, що відчувають труднощі фізичного характеру в процесі читання. Саме тому аудіокнига розвивається видавцями, як інший формат видання книг. Зараз обговорюють те, що вони розвиваються навіть стрімкіше ніж книжки в електронному форматі. Зростання приросту аудіокнижок у кількості складає 50% на рік. Щоправда, такий формат не створюють в Україні, через відсутність споживацької культури й популярність «піратства» [22].

Читання книг - є важливим чинником розвитку інтелектуального та духовного розвитку населення, тому потрібно належним чином вивчати та підтримувати це питання. Дані Українського інституту книги говорять про те що, в Туреччині видається 5 книг на рік на одного читача, Чехія й Словаччина мають показники 3 книги, Іспанія має 3,4, Польща – 2,4, а Україна натомість – тільки 0,5.

Ще один виклик - це конкуренція з російськими видавництвами. Закордонний видавець, опинившись перед вибором, продати право російському чи українському видавцеві, швидше обере першого. Це пояснюється інтересами російських видавців до читачів не тільки в середині країни, але й за її кордоном. Зрозуміло, що російський видавець випускатиме книги російською мовою, бо його цікавить якомога більший ринок збуту, а не видання книжок різними мовами. Таким чином, більше двох третин прибутку отримують видавці з Росії. Російська книжка на 20% дешевша від українського аналогу. Варто зазначити, що велика кількість книжок, які реалізуються через ринки, потрапляють до України нелегально, в обхід пунктів митного контролю, або напівлегально зі штучно заниженою вартістю [23].

Тож, видавцям в Україні треба боротись, щоб мати право перекладати закордонні твори та на їхнє розповсюдження територією України. З іншого боку таке становище спонукає на розвиток, креативний підхід, збільшує стимул до підвищення міжнародної репутації.

Видавнича галузь України зазнає відчутного удару, а разом з нею пошановувачі української літератури. Проте все говорить про те, що галузь оговтується. За інформацією Держкомтелерадіо, за період з лютого 2022 року, станом на 15 травня 2022 року, Книжковою палатою України, що виконує функції національного агентства Міжнародної стандартної нумерації книг (ISBN) та національного центру ISSN, кількість наданих номерів вже переважає за 70 видавничих організацій. В цей час триває оформлення 23 номерів для реєстрації серіальних видань в системі ISSN організаціям різних форм власності для провадження інформаційної діяльності. Книжкова палата України імені Івана Федорова забезпечила безперебійну діяльність у гарантуванні участі України в міжнародних системах стандартної нумерації у сфері ISBN/ISMN/ISSN [24].

Український ринок пропонує читачам все більше цікавих варіантів для поширення знань про поезію. Культурна платформа «Ковчег «Україна» випускає видання (див. рис. 2.12) про яке пише так: «Книга зі спецефектами - висічка, рисовий папір, копірка, дзеркальна фольга. Тканинна обкладинка з QR-кодом, за яким можна послухати відео-презентацію видання від Жадана особисто. Суперобкладинка з рисового паперу із кольоровим задруком. В основі артбуку - вірші Сергія Жадана, що стали піснями. Усі музичні композиції можна буде прослухати за QR-кодами. Окрім музики за QR-кодами, звучатиме і сама книга - декілька шарів рисового паперу нагадуватимуть шарудіння снігу у пісні «Сніг»; у пісні «Вона» відірвати перфорований папір у ритмі групи Kozak system, аби побачити цитату з пісні; а потім у тиші прочитати пальцями по шрифту Брайля назву пісні «Торкатись»; А ще у дзеркальній фользі, що проходить наскрізним декоративним елементом через усю книгу, кожен зможе розгледіти себе. Як і у геніальних віршах Сергія Жадана...»

Таким чином прочитання арт-буку перетворюється на справжній мистецький досвід. Щодо оформлення видання, основними кольорами є: білий, чорний, сірий та червоний. Формат - квадратний, ілюстрації здебільшого виконані у стилі, який поєднує колаж, спрощені графічні елементи та традиційні малюнки.

Рисунок 2.12 - «Птах» Сергій Жадан. Ілюстрації: Марія Білінська

Особливе враження створює дійсно нестандартне та глибоке опрацювання концепції книги. Збірка віршів «Оптика бога» («Видавництво Старого Лева») в поєднанні з оформленням утворює цілісне філософське вчення, яке дає змогу відчувати призму різного погляду на життя, наприклад, релігійну, моральну, емоційну тощо (див. рис. 2.13). Такого уявлення вдалось домогтися через оптичний ефект, що утворюється, якщо навести червоний фільтр на ілюстрації. Вибір кольорів у даному творі, цілком не випадковий, адже при накладенні напівпрозорого червоного зображення на блакитне та використанні фільтру першого кольору, можна побачити зовсім інший зміст.

Ілюстрації займають, як окремі сторінки, розвороти, форзац і навіть розташовані на обкладинці. Стиль малюнків - графічний контурний. Для написання віршів використано гротескний шрифт та чорний колір.

Ілюстратори, завдяки збірці «Оптика Бога», є першими українцями, які здобули золоту нагороду «European Design Awards», одного з головних конкурсів у Європі у галузі дизайну [25].

Рисунок 2.13 - «Оптика Бога» Мар'яна Савка. Ілюстратори: творча майстерня «Аграфка» (Романа Романишин, Андрій Лесів)

Видавництво «Саміт-книга» випустило книгу «Русла зап'ясть» Ольги Ольхової (див. рис. 2.14). Видання є збіркою інтимної лірики у форматі артбуку. Оформлення книги складається з чорно-білих фотографій зроблених на плівку, що зображують жінку. Також, такі елементи, як фоновий тілесний колір у вигляді мазків, середня лінія поділу, яка є ніби хребтом книги та одночасно поєднує ілюстрації з текстом. Шрифт тексту гротескний та виконаний темно-сірим кольором, що підсилює ефект від фотографій.

Рисунок 2.14 - «Руслa зап'ясть» Ольга Ольхова. Дизайн: Романа Рубан

Вивчаючи досвід митців, які займаються оформленням візуалу до віршованих творів, увагу привертає заглиблення у зміст тексту. Ілюстратори Романа Романишин і Андрій Лесів (творча майстерня «Аграфка») передусім акцентують увагу на контактi між художником і поетичним текстом, вважають, що між мисленням автора та дизайнера має встановитися розуміння, у такому випадку, коли читаєш вірш в уяві слова перетворюються на зображення.

Рисунок 2.15 - «П'ятикнижжя» Григорій Чубай. Оформлення: Романа Романишин та Андрій Лесів

«П'ятикнижжя» Григорія Чубая (Грицька Чубая) (див. рис. 2.15), визначного українського письменника другої половини ХХ століття, вони

ілюстрували, звертаючись до збірки, яку сам автор колись надрукував у чорно-червоних колірній гамі. Вони використали багато Чубаєвих автентичних колажів, намагались відтворити друкарський шрифт, нашарування текстів, відтворили архівні фото поета.

Уваги, також, заслуговує оформлення ще однієї збірки Жадана «Тамплієри» видавництва «Книги-XXI», ілюстрована зображеннями вісімнадцяти картин відомого художника Олександра Ройтбурда (див. рис. 2.16).

Твори Жадана водночас драматичні та саркастичні доповнюють роботи О. Ройтбурда, що також завжди дотримувався соціальних та саркастичних сюжетів у своїй творчості [27]. Також, це демонструє, що творчі люди зараз мають більше можливостей для колаборації та синтезу мистецтв, наприклад, письменник може видати книгу творів з ілюстраціями художника або оформленням дизайнера та аудіосупроводом відомого актора. Такі зв'язки часто поєднанні з комерційними пропозиціями видавництв для повернення якомога більшої аудиторії, підвищення статусу серед конкурентів та виконання певної культурної місії.

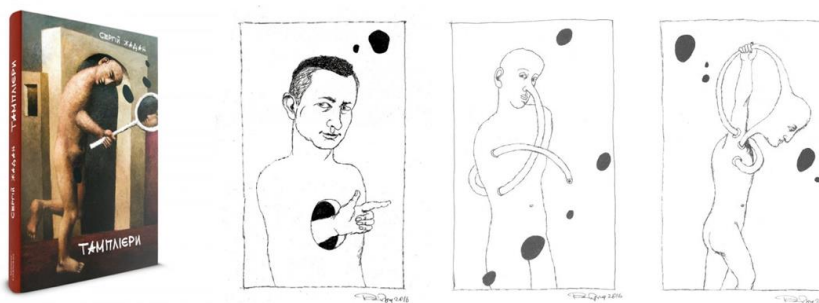

Рисунок 2.16 - «Тамплієри» Сергій Жадан. Художник: Олександр Ройтбурд

Наступна збірка також продукт арт студії «Аграфка», це збірка 30 ілюстрованих байок Григорія Сковороди «Байки Харківські», видавництва Terra Inkognita (див. рис. 2.17). Формат книги - 170x300 мм, вона має видовжену форму, що диктує характер ілюстрацій та розміщення тексту. Кольорову гаму складають: яскравий зелений, світлий коричневий та чорний відтінки. Палітурка тверда та зображує дерево мудрості на насиченому зеленому тлі, ім'я автора та назву збірки розміщено в рамці на білому фоні. Ілюстрації виконані в

еклектичному стилі, вони поєднують античні зображення, символіку епохи бароко і сучасну графічну композицію. Зображення розташовані з одного боку розвороту, а байки з іншого.

Назви байок зображені коричневим кольором, шрифт обрано з засічками, який пасує до ілюстрацій. Основний текст написано чорним кольором та без засічок. Внизу сторінки розміщена «сила», тобто мораль байки, яка написана зеленим кольором та обрамлена фігурним кантом, що робить її вагомою частиною композиції. Колонцифри обрамлені фігурою у формі ромба. Зміст розташовано у вигляді сонця, де назви байок та номери сторінок зображені на променях.

Рисунок 2.17- «Байки Харківські» Григорій Сковорода. Оформлення: Романа Романишин та Андрій Лесів

Збірка «Троянда» Видавництва Старого Лева, приклад сучасної української поезії, а саме інтимної лірики. Видання ілюстроване за допомогою шрифтової композиції (див. рис. 2.18).

У якості графічних елементів використовується шрифт, що складається з контрастних за товщиною і формою геометричних фігур. Тонкі легкі елегантні лінії поєднуються з масивними формами, плавність перетинається з прямою, що додає мінімалістичним композиціям виразності та об'ємності. Кольорова

гама складається з рожевого, червоного та золотистого відтінків. Такий вибір забарвлення відображає назву збірки та дозволяє домогтися плановості за рахунок різної яскравості. Обкладинка книги тверда, формат 123x167 мм. Основний текст виконаний у чорному кольорі, шрифтом без засічок, що добре читається.

Рисунок 2.18 - «Троянда» Мирослав Лаюк. Ілюстрації: Альона Соломадіна

Книга «Листи до майстра» Катерини Девдеври та «Любити» Сергія Татчина входять до серії поетичних збірок «Поезія 21» арт-видавництва Nebo Booklab Publishing (див. рис. 2.19). Серія складається з сучасної української поезії.

Рисунок 2.19 - Серія збірок «Поезія 21» Ілюстрації: Марія Литвин, Сергій Погребиський

На обкладинці видання «Листи до майстра» - розташовані акварельні малюнки, «Любити» проілюстроване графічними рисунками. Основним

кольором книг є зелений і фіолетовий відповідно. Формат книг 170x160 мм, обкладинка м'яка з клапанами, що загинаються всередину.

«Зваба і блакить. Чуттєва література українського модернізму» - антологія літератури українського модернізму видавництва «Стилєт і стилос». Збірка поєднує поетично-прозовий роман і вірші поетів того періоду (див. рис. 2.20).

Головним мотивом книги є небесна блакить, ілюстрації виконані також у стилі колаж. Зображення творів мистецтва різних епох поєднуються з елементами флори і фауни, фотографіями більш пізніх періодів, листівками тощо та доповнені рукописними написами. Обкладинка книги тверда, назва книги втілена у тонкому шрифті без засічок, та продубльована на темно-синьому корінці, підзаголовок написано рукописним шрифтом. Гарнітура основного тексту з засічками чорного кольору, назви віршів виконані синім акцентним кольором, вірші розташовані на білих листах. Колонцифри та колонтитули світло-сірого відтінку, ледве помітні на сторінці. Шмуцтитул зображує небо з ім'ям автора для якого застосовано акцидентний шрифт. Книга передає легкий, чуттєвий та природній настрій творів.

Рисунок 2.20 - «Зваба і блакить. Чуттєва література українського модернізму»

Ілюстратор: Тетяна Панова

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ПОЕТИЧНОГО АЛЬМАНАХУ

3.1 Підготовчий етап

На етапі підготовки до роботи над дизайном було обрано вірші автори яких складають плеяду митців української поезії. Твори відносяться до різних періодів та видів лірики: інтимна, патріотична, філософська. Їх підібрано, також з урахуванням актуальності та римування один з одним. Тож, письменники, що увійшли до збірки «Український поетичний альманах»: Тарас Шевченко, Григорій Сковорода, Іван Франко, Павло Тичина, Ліна Костенко, Василь Симоненко, Леся Українка, Василь Стус, Олександр Олесь, Іван Драч, Володимир Сосюра, Олена Теліга, Андрій Малишко, Максим Рильський.

Вагомою складовою підготовчого етапу є визначення концепції. Концепція - ідея твору, що виражена у вигляді сформульованого тезису. Іншими словами це теоретична модель кінцевого продукту, яка несе в собі естетичне візуальне спрямування та певний сенс.

У процесі роботи над дизайн-концепцією, були втілені пошукові ескізи. Такий спосіб візуалізації ідеї дозволяє експериментувати з різними варіантами оформлення та функціональності, тобто як дизайн буде працювати на практиці.

Пошуково-проектний процес допомагає не допустити помилок у подальшій розробці та визначити, який варіант є найбільш ефективним для досягнення поставленої мети. Також, він дає змогу розглянути декілька варіантів виконання проєкту, проаналізувати переваги і недоліки.

Тож, функції ескізу можна сформулювати так:

1. засіб оцінки певного вирішення;
2. засіб фіксації креативної ідеї;
3. пошуковий метод у креативному процесі [28].

Окрім творчо-пошукового засобу ескіз є засобом комунікації, якщо виникає потреба у спілкуванні з замовником, наприклад, вони дають можливість спілкування наочними засобами.

Кольорова гама, композиція, стилістика, шрифтове рішення, формат та навіть матеріали можуть бути визначені виходячи з пошукових ескізів.

Перші ескізи виконані для фіксації задуму, який згодом після сформування повноцінної концепції було доповнено уточненням щодо розмірів (див. рис. 3.1). Рисунки зокрема зображують композиційні деталі: розміщення колонцифр, портрету й ім'я автора та вірша.

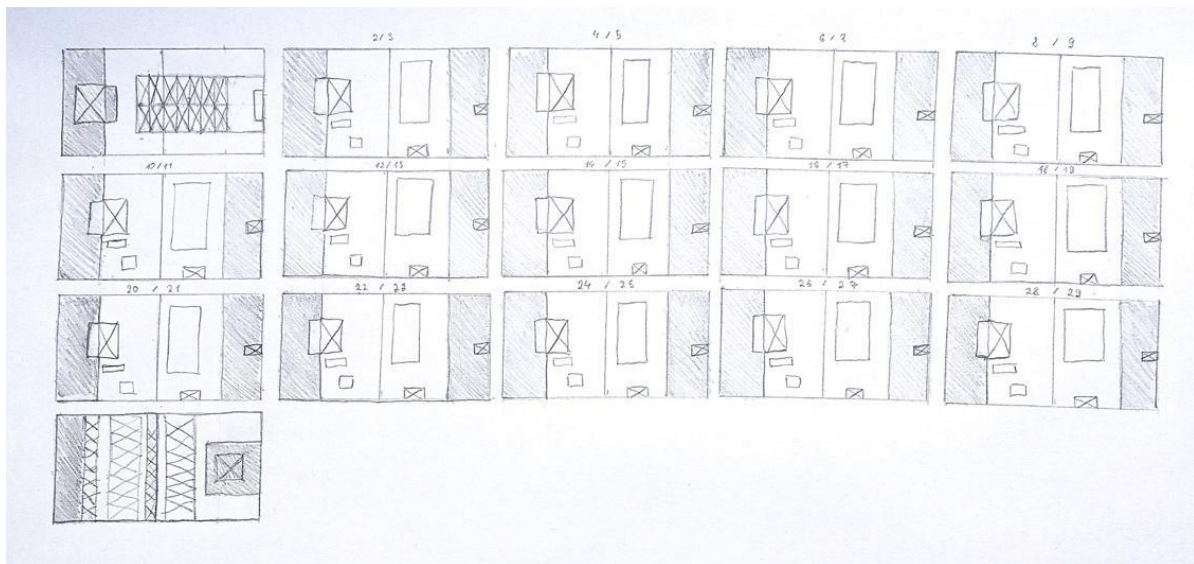

Рисунок 3.1 - Ескіз

Тож, за допомогою ескізів вирішено основні композиційні рішення, габарити видання та призначення його складових частин.

Наступним етапом була розробка дизайну обкладинки. Варіанти виконані за допомогою графічного редактора (див. рис. 3.2). В основі ідеї дизайну обкладинки є використання в композиції шрифтів. Як основний елемент графічної ілюстрації було обрано літери «У» «П» та «А» - абревіатура до назви «Український поетичний альманах».

В подальшому ідея використання літер абревіатури назви збірки для обкладинки здалася вдалою, були розроблені варіанти у графічному редакторі

Adobe Illustrator. Деякі варіанти мали кольорові акценти та різні варіанти шрифтів.

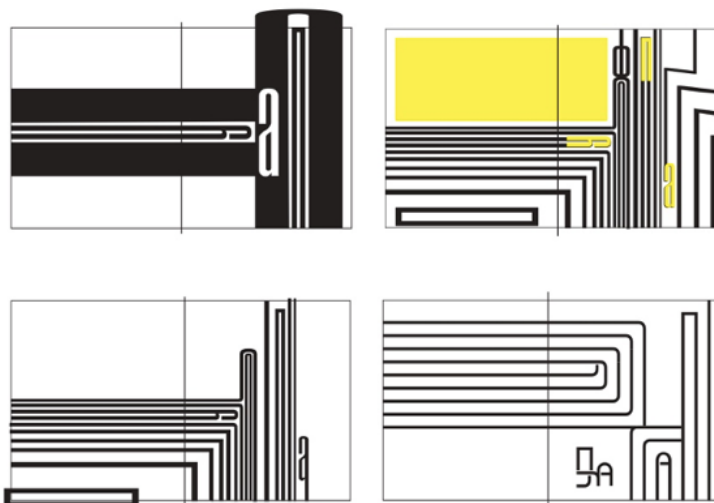

Рисунок 3.2 - Варіанти обкладинки, виконані у програмі

Так склалась остаточна картина майбутньої збірки з її візуальною та функціональною складовою.

3.2 Опис готового дизайн-проекту

Розробка альманаху виконувалась у відповідності з обраним раніше мінімалістичним стилем, з використанням геометричної графіки. Серед притаманних для збірки рис: квадратний формат, наявність посилання на сайт на кожній сторінці та піктограми для ілюстрування віршів.

Графічне зображення на обкладинці наведеній на рисунку 3. схоже на QR-код або лабіринт з уписаними в зображення літерами «у» «п» «а», аббревіатурою до назви, та іменами поетів, представлених у збірці. Назва збірки зміщена в сторону та розташована вертикально, написана білим кольором на контрастному чорному тлі. Обкладинка створювалась за допомогою шрифту Isoceur.

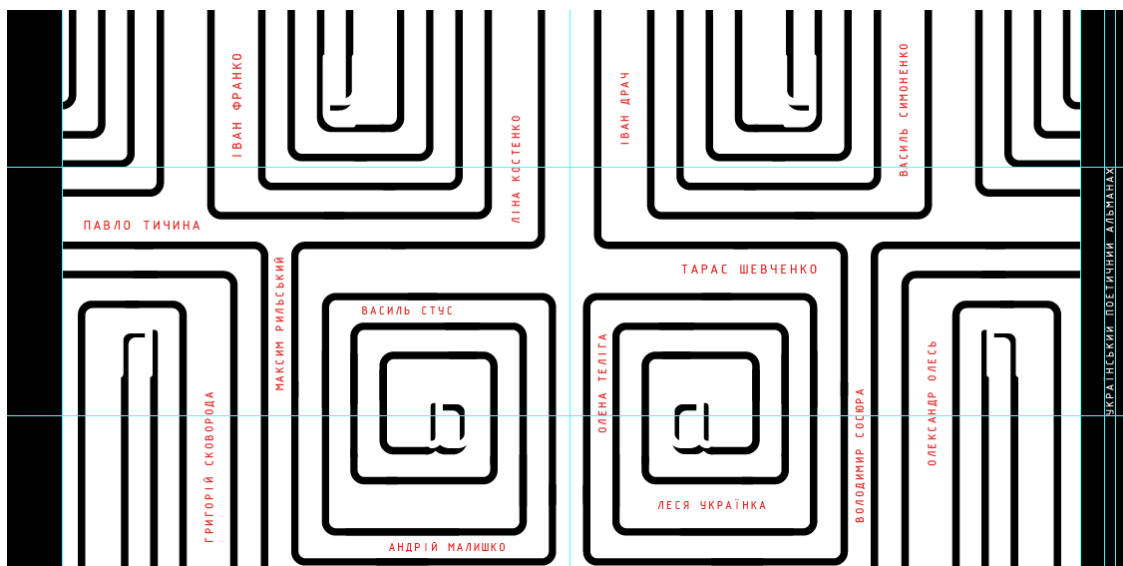

Рисунок 3.3 - Обкладинка

Перший розворот (див. рис. 3.4) є функціональним, він містить інформацію про зміст збірки та коротку анотацію до книги.

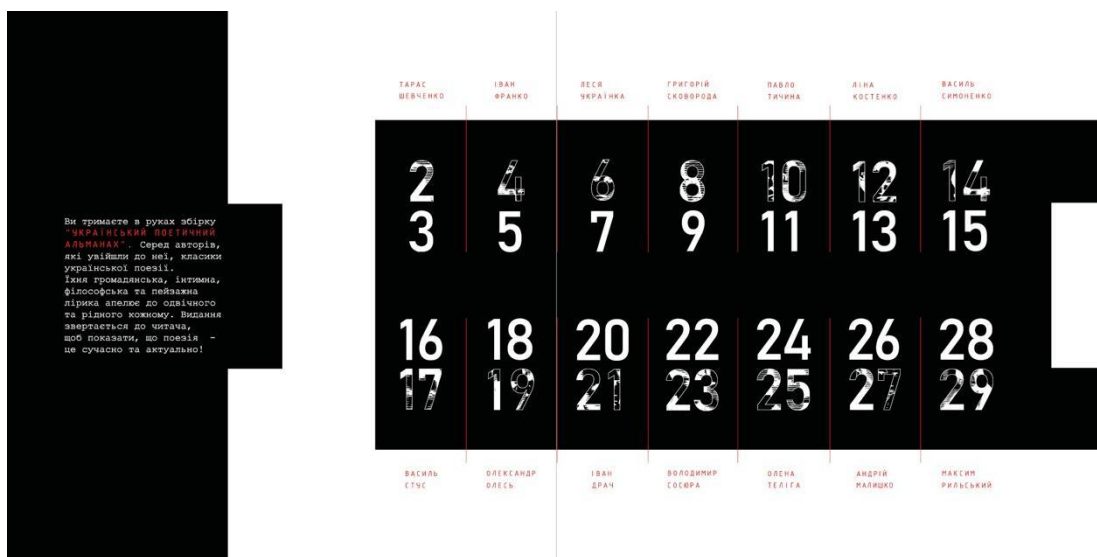

Рисунок 3.4 - Розворот змісту

На розворотах (див. рис. 3.5) якості акцидентного шрифту для ім'я автора використано Isoceur, для назв віршів - Bahnschrift та Courier New для написання основного тексту. Обмежена колірна гама складає чорний (#000000), білий (#FFFFFF) та червоний (#E42320) кольори.

Рисунок 3.5 - Розворот збірки

QR-коди на сторінках містять посилання на сайт, де можна прочитати вірш та прослухати його у відео, що розташоване на веб-сторінці.

В кінці збірки (див. рис. 3.6) представлені цитати поетів та роки їх життя.

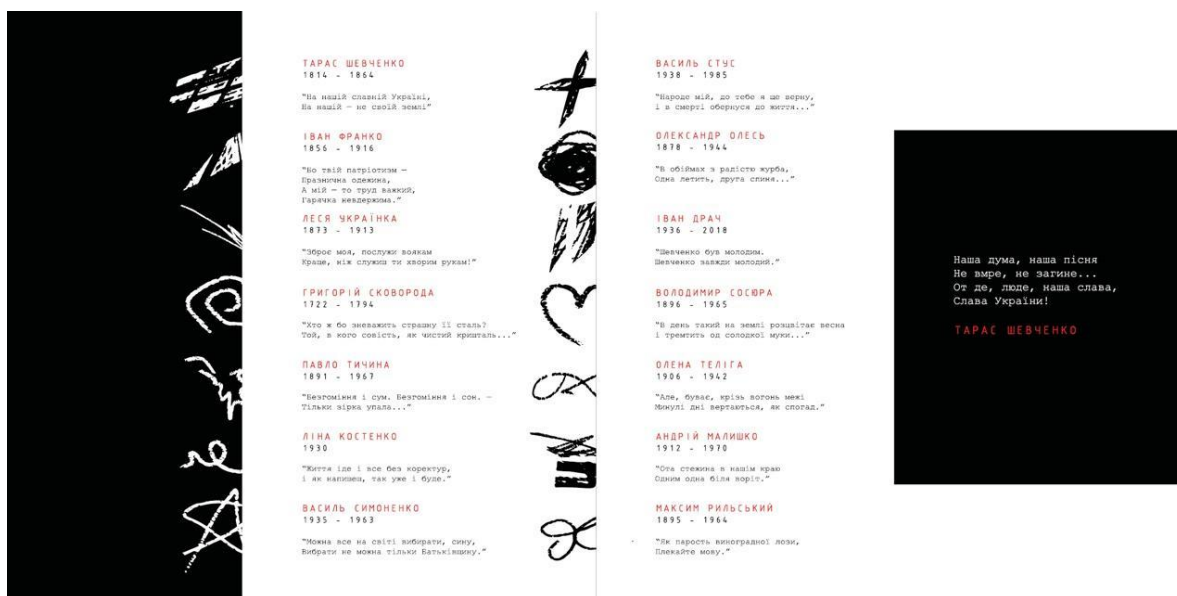

Рисунок 3.6 - Заклучний розворот

3.2 Технічна реалізація проєкту

Робота над елементами проєкту проводилась у векторному графічному редакторі. Adobe Illustrator. За допомогою функції «трасування зображення», тобто перетворення растрових зображень на векторні, та попередньому накладенню лінійного ефекту на фотографії було підготовано портрети поетів.

Для верстки було обрано програму Adobe Indesign (див. рис. 3.7), яка є зручною для створення поліграфічних багатосторінкових видань та підготовки до друку. У процесі розробки було використано функціонал програми, а саме сторінки-шаблони для послідовної нумерації та застосування єдиного стилю. Формат книги складає 200/200 мм.

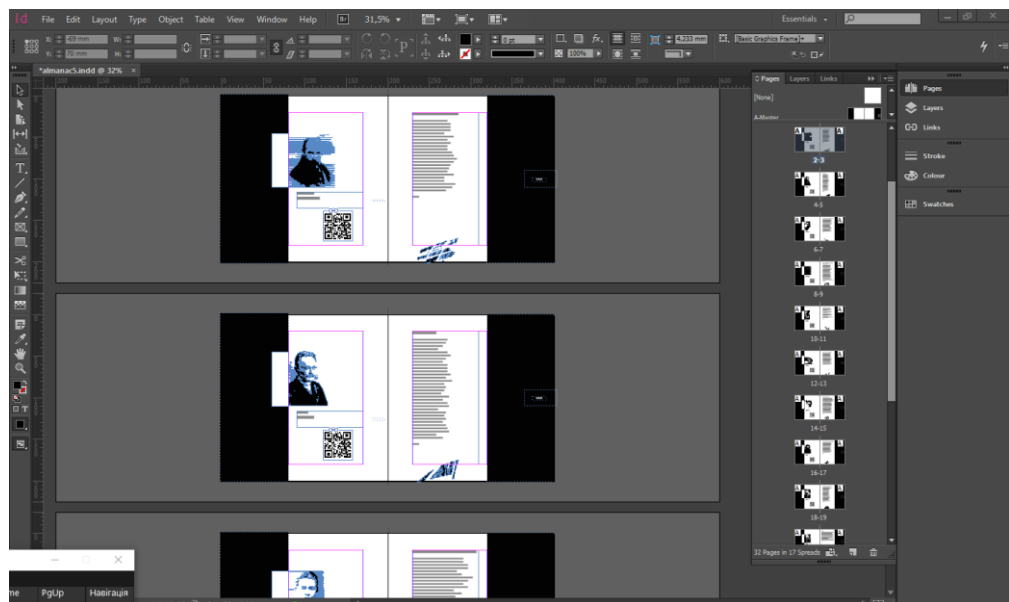

Рисунок 37. - Збірка у програмі Adobe Indesign

ВИСНОВКИ

Працюючи над кваліфікаційною роботою було простежено історичний розвиток та особливості синтезу тексту та невербальних засобів комунікації з читачем. У процесі дослідження історичних аспектів теми поєднання поезії та зображення було розглянуто експонати різних епох, що демонструють загальний розвиток цієї галузі мистецтва. На основі здобутої інформації було поглиблено обізнаність у необхідній для реалізації проєкту сфері. Також, для розуміння контексту вивчено види збірок поезії, їх формати та складові.

Обсяг вивченої інформації дозволяє зробити висновки щодо важливості оформлення поетичних творів та недостатність висвітлення теми у спеціалізованих джерелах. Втім визначена ніша займає значне місце серед різноманіття поліграфічної продукції.

Перед тим, як приступити до розробки унікального твору був проведений аналіз аналогових поліграфічних видань. У якості матеріалу для вивчення було обрано як авторські збірки дизайнерів так і продукти масових тиражованих друкувань українських видавництв. Таким чином, було критично оцінено асортимент вітчизняного ринку. Дослідження продукції внутрішніх видавництв дало змогу визначити піднесення інтересу до національної поезії та недостатність пропозиції для вдоволення попиту на просторі різних маркетів. Джерела, які освітлюють тему книговидавництва України допомогли у глибинному розумінні проблем, переваг та особливостей цієї сфери у місцевих умовах існування бізнесу. Тож, уся опрацьована інформація є корисною для використання потреб читача у якості референсу до майбутньої збірки, зокрема розробка додаткового сайту з аудіоверсією віршів.

Загалом на цьому етапі визначено та осмислено прийоми, стилістику, тематику, колірні рішення обраних творів задля подальшої самостійної розробки альманаху з урахуванням отриманих знань. Що також було важливим, з'явилася змога порівняти способи оформлення збірок для різних видів лірики (громадянська, філософська, інтимна, пейзажна) та типів видань (жанрові,

історичні, вибране одного автора тощо) з метою визначення ефективності даних художніх рішень та доцільності їх застосування.

Визначено складові елементи наповнення розворотів альманаху, а саме портрет автора, ім'я/псевдонім, назва віршу, вірш, колонцифра та QR-код з посиланням на сайт, також обкладинка та зміст збірки.

На наступному підготовчому етапі розроблено ескізи з систематизованим викладом наповнення збірки. За допомогою скетчів на папері було визначене композиційне рішення для упорядкування інформації та гармонійного вигляду видання в цілому.

Для виконання поставленої мети після обрання теми було виконано розробку збірки віршів. Була обрана мінімалістична колірна гама та обмежена комбінація шрифтів. Виготовлення дизайну проводилось за допомогою програм, що дозволяють працювати з векторною графікою та є зручними для верстки поліграфічного видання.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бедрик В. Візуальна поезія в категоріях «жанр», «метажанр», «стиль». *Сучасні літературні студії. Постгуманізм та віртуальність: літературні виміри : зб. наук. пр. / Київ. нац. лінгв. ун-т. – Київ: КНЛУ, 2013. Вип. 10. С. 39-52. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sls_2013_10_6*
2. Bohn W. *Modern Visual Poetry*. University of Delaware Press, 2001. 284 p.
3. Візуальна поезія крізь призму часу: від Бароко до Необароко. *Медієвіст: веб-сайт*. URL : https://www.medievist.org.ua/2013/10/blog-post_11.html (дата звернення: 10.04.2023).
4. Івлева Ю. О. Психологія сприйняття подвійного коду в збірці Поля Елюара та Мана Рея «Les mains libres» («Вільні руки»). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Київ : Гельветика, 2020. Том 31 (70), № 1 Том 4. С. 53-60. DOI : 10.32838/2663-6069/2020.1-4/10
5. Коржик У. Сучасна зорова поезія як літературна модифікація доби бароко. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів : Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2014. №. 60. ч. 1. С. 219–224. URL : <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/philology/article/view/1338/1397>
6. Давиденко Л. Засоби художньої виразності у книжковій графіці: традиції та інновації. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*. Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. № 1. С. 115-118.
7. Зайцева В. І. Українська книжкова графіка першої третини ХХ століття як об'єкт історико-мистецтвознавчих досліджень. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Львів : Вид-во ЛНАМ, 2018. Вип. 36, т. 2. С. С. 245-253 URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnam_2018_36_19
8. Луговик М. Зорова поезія: від футуризму Михайля Семенка до паліндромних братчиків літературного гурту "Геракліт". *Слово і час / Нац.*

- Акад. наук України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Київ: Фенікс, 2014 № 2. С. 33-44. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/sich_2014_2_8
9. Ковалів Ю. Візуальна поезія Михайля Семенка. *Літературознавчі студії* : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2013. Вип. 39 (2). С. 14-20.
  10. Лучук І. Українська візуальна поезія. *Studia Methodologica* : науковий збірник / гол. ред. Р. Гром'як; відп. ред. І. Папуша; редкол.: О. Куца, Н. Поплавська, М. Ткачук [та ін.]. Тернопіль : ТНПУ, 2012. Вип. 34. С. 120-127. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3384/1/Luchuk_Ivan%20.pdf
  11. Drew N., Sternberge P. *By its cover: Modern American book cover design*. First Edition. Princeton Architectural Press, 2005. 176 p.
  12. Сподарик О. В. Комбінаторика вживання ілюстрації як елемента полікодового художнього тексту. *Лінгвістика*. Львів, 2012. № 3. С. 174-182.
  13. Дубрівна, А. П., Крижанівська, К. О. Художньо-образні засади digital-мистецтва в сучасній ілюстрації. *Технології та дизайн* / Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. Київ : [б. в.], 2020. № 3. С. 1-11. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2020_3_3
  14. Новік Г. В., Земцова П. О. Сучасна ілюстрація. Видавництво «А-ба-ба-га-ла-ма-га». *Теорія та практика дизайну*: зб. наук. праць / Національний авіаційний університет. Київ : Вид-во НАУ, 2021. Вип. № 24. С. 88-96.
  15. <https://telegraf.design/news/ilyustratsiyi-do-novoyi-knyzhky-vydavnytstvi-starogo-leva-stvoryly-za-dopomogoyu-ai/>(дата звернення: 12.04.2023).
  16. Мельник О. Комп'ютерна графіка у сучасній книжковій ілюстрації: проблеми техніки та стилю. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство*. Тернопіль : [б. в.], 2015. Вип. 33. № 1. С. 157-161.

17. Векторна графіка. URL : <https://sites.google.com/site/redactorsinform/vektorna-grafika> (дата звернення: 15.04.2023).
18. Лекарева А. А. Верстка книги у поліграфічному дизайні. *Час мистецької освіти «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»*: зб. статей VIII Всеукраїнської наук.-практ. конф. (22-23 жовтня, 2020) / заг. ред. В.В. Фомін. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020, Ч. II. С. 19-23.
19. Колесник О. С. Вступ до культурологічної інтерпретології. Курс лекцій: навчально-метод. посіб. Чернігів: Десна-Поліграф, 2017. 268 с.
20. Давиденко Л. Засоби художньої виразності у книжковій графіці: традиції та інновації. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*. Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. № 1. С. 115-118.
21. Дудка М. Вплив кольору на психологічний комфорт та поведінку людини. *Магістерський науковий вісник*. Тернопіль : ТНПУ, 2016. № 24. С. 67-69.
22. Кравченко Д. Книжковий ринок в Україні: виклики книговидавництва. *Слово Просвіти*. 2021. № 2 (1006) С. 1.
23. Мельник Ю. М., Драчук О. В. Аналіз комплексу маркетингу книговидавничої справи. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. Суми : СумДУ, 2010. № 1. С. 90-101.
24. Книговидання в Україні поступово відроджується! Державний комітет телебачення і радіомовлення України. *Офіційний вебпортал Держкомтелерадіо*. URL : <http://surl.li/gvome> (дата звернення: 18.04.2023)
25. Telegraf.design. Як змінювалися обкладинки книжок за 20 років. URL : <https://telegraf.design/yak-zminyuvalysya-obkladynky-knyzhok-za-20-rokiv/> (дата звернення: 20.04.2023).
26. Шалінський І. П. Дизайн художньої літератури: практикум. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 93 с.

27. Кадоркіна Ю. О. Сучасна українська книжкова ілюстрація. Оформлення прози та віршованих збірок. *Молодий вчений : наук. журн. Херсон: Гельветика*, 2018. Т. 64, № 12 (1). С. 19-22.
28. Бердинських С. О. Ескізування в творчо-пошуковому процесі художнього формоутворення. *Технічна естетика і дизайн. : міжвід. наук.-техн. зб. / Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт., Укр. асоц. з приклад. геометрії. Київ: Вид-во КНУБА, 2013. Вип. 12. С. 18–26. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tehnect_2013_12_6 (дата звернення: 21.04.2023)*
29. Фархутдінова А. Р., Потапенко М. В. Дослідження дизайн-проектування поетичних художніх видань. *Дизайн, візуальне мистецтво та творчість: сучасні тенденції та технології : матеріали I міжнародної науково-практичної конференції. Запоріжжя: ЗНУ, 2022. Т. 2. С. 94-96.*

ДОДАТОК А

Аналоги

Рисунок А.1 - збірка з акварельними ілюстраціями

Рисунок А.2 - фото у поетичному виданні

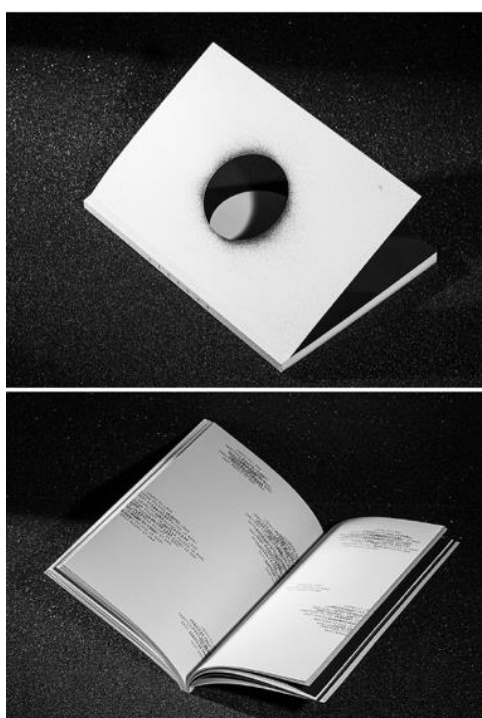

Рисунок А.3 - експериментальна поезія

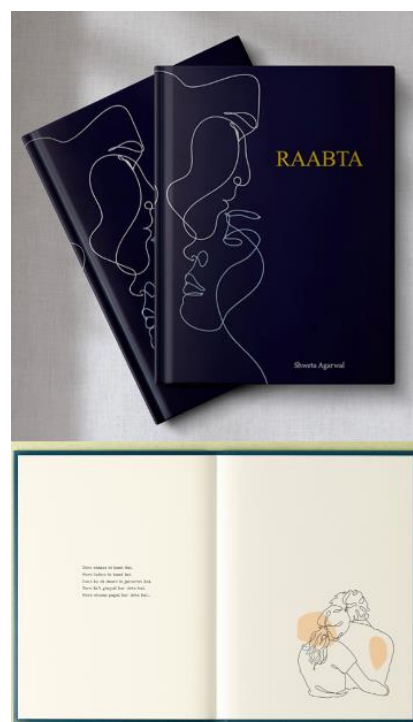

Рисунок А.4 - векторні ілюстрації

Рисунок А.5 - колаж у збірці поезії

Рисунок А.6 - поетична книга у вигляді листа

ДОДАТОК Б

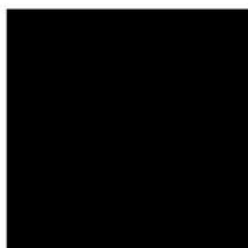
Складові збірки

Isocteur
 Аа Бб Вв Гг Дд Ее
 Єє Жж Зз Ии Іі Її Йй
 Кк Лл Мм Нн Оо Пп Рр
 Сс Тт Уу Фф Хх Цц Чч
 Шш Щщ ь Юю Яя
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

Bahnschrift
 Аа Бб Вв Гг Дд Ее Єє Жж
 Зз Ии Іі Її Йй Кк Лл Мм Нн
 Оо Пп Рр Сс Тт Уу Фф Хх Цц
 Чч Шш Щщ ь Юю Яя
 0123456789

Courier New
 Аа Бб Вв Гг Дд Ее
 Єє Жж Зз Ии Іі Її Йй
 Кк Лл Мм Нн Оо Пп Рр
 Сс Тт Уу Фф Хх Цц Чч
 Шш Щщ ь Юю Яя
 0123456789

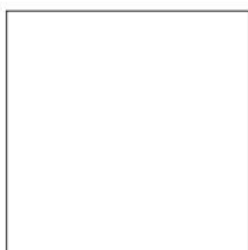
Рисунок Б.1- добірка шрифтів

0 0 0 0 0 0

E 4 2 3 2 0

F F F F F F

Рисунок Б.2 - колірна гама

ДОДАТОК В

Макети готової роботи

Рисунок В.1 - обкладинка журналу

Рисунок В.2 - перший розворот

Рисунок В.3 - 2-3 сторінки

Рисунок В.6 - 24-25 сторінки

Рисунок

В.7 - 22-23

Рисунок В.8 - 28-29 сторінки

Рисунок В.9 - заключний розворот